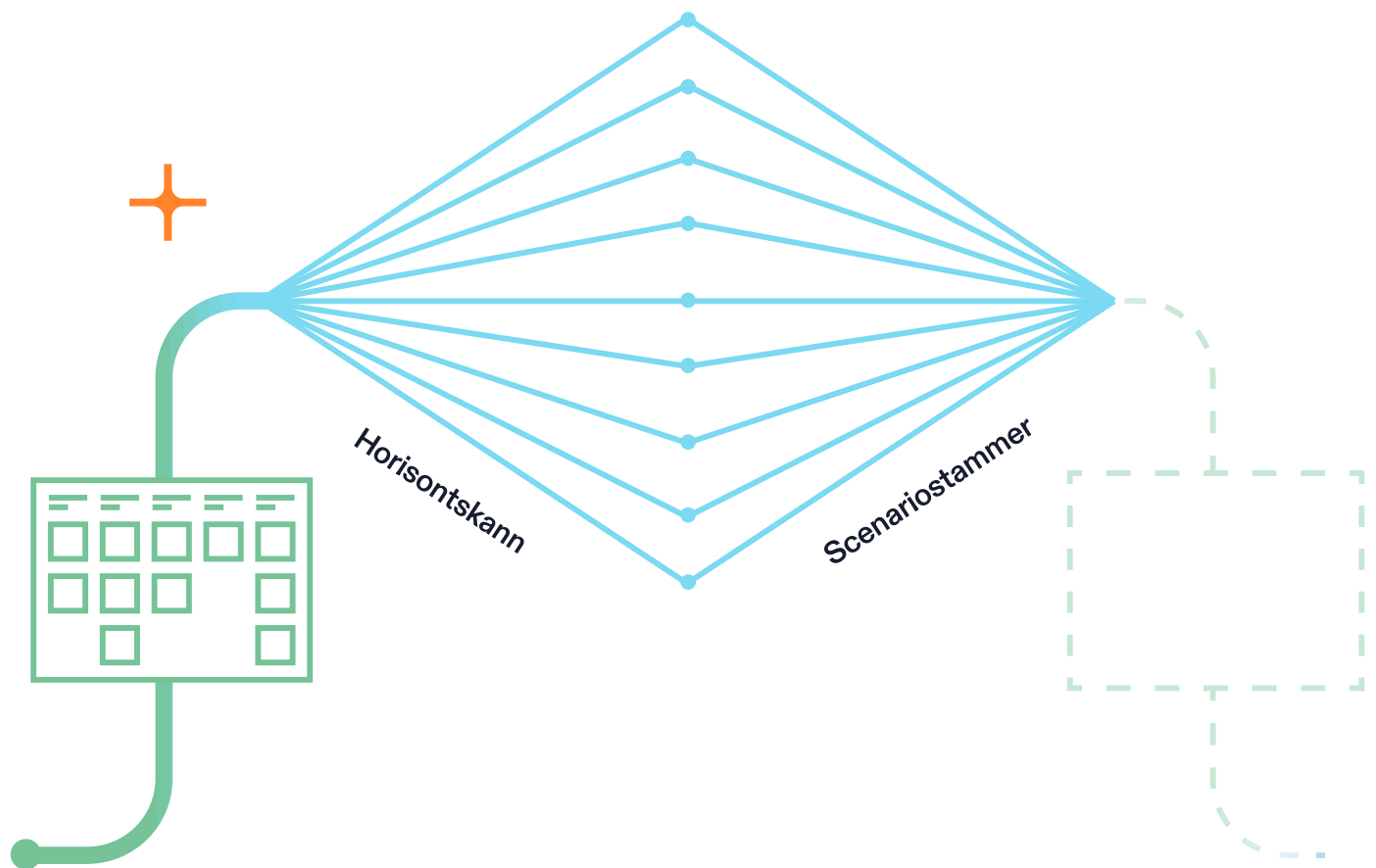

Verksted 1

Drivkraftsanalyse

Fasilitatorens agenda

Verksted 1

Drivkraftsanalyse

Tidsplan

anbefalt varighet

6 t

forestått tidsrame

09:00-15:00

Dette er en anbefalt tidsplan der én eller flere grupper fortløpende jobber seg gjennom alle de fire oppgavene i løpet av ett verksted.

Delingsrunder anbefales når flere grupper jobber parallelt. Hvis bare én gruppe deltar, kan dere bruke denne tiden til å reflektere sammen over prosessen.

foreslått klokkeslett

anbefalt varighet

09:00-09:30	Introduksjon til framsynsprosessen, forventningsavklaring og innstilling til framsynsarbeid	30 min
09:30-11:00	Oppgave 1: Kritiske usikkerheter	90 min
11:00-11:15	Delingsrunde 1	15 min
11:15-12:00	Lunsjpause	45 min
12:00-12:45	Oppgave 2: Usikkerhetsakser	45 min
12:45-13:30	Oppgave 3: Framtidsoverskrifter	45 min
13:30-13:45	Pause/Delingsrunde 2	15 min
13:45-14:30	Oppgave 4: Framtidshjul	45 min
14:30-14:55	Delingsrunde	25 min
14:55-15:00	Avslutning	5 min

Verksted 1

Drivkraftsanalyse

anbefalt varighet

90 min

deres klokkeslett

--:--:--

Oppgave 1:

Kritiske usikkerheter

●		●		●		●	
Presenter	15 min	Trinn 1:	15 min	Trinn 2:	10 min	Trinn 3:	50 min
Introduser dere selv for hverandre i gruppene		Gjør dere kjent med drivkreftene		Legg til drivkrefter som du/dere mener mangler		Prioriter drivkreftene	

Slik setter dere opp oppgaven:

Ha det grafiske underlaget til verkstedet (**arbeidsark 1-2-4-5**) montert på bordet dere jobber rundt. Legg ut kortene med **drivkreftene** på det angitte området helt til venstre på arket. Ha også et antall **blanke kort** (eller et par blokker med små klistrelapper) og **penner**, som deltakerne kan bruke til å legge til nye drivkrefter, og en utskrift av **målvisjonen** foran dere.

Slik går dere fram:

- Trinn 1:** Gjør dere kjent med drivkreftene.
- Trinn 2:** Legg kort/klistrelapper med nye drivkrefter sammen med de forhåndsutviklede drivkreftene på **arbeidsark 1**.
- Trinn 3:** Flytt alle kortene over i **L-diagrammet** på **arbeidsark 2**, og plasser dem der dere mener de hører hjemme. Når alle kort er plassert, ta et skritt tilbake, se på helheten og juster plasseringene ved behov.
- Til slutt:** Del L-diagrammet i fire like store kvadranter. I øverste høyre kvadrant finner dere de kritiske usikkerhetene.

Verksted 1

Drivkraftsanalyse

Oppgave 1:

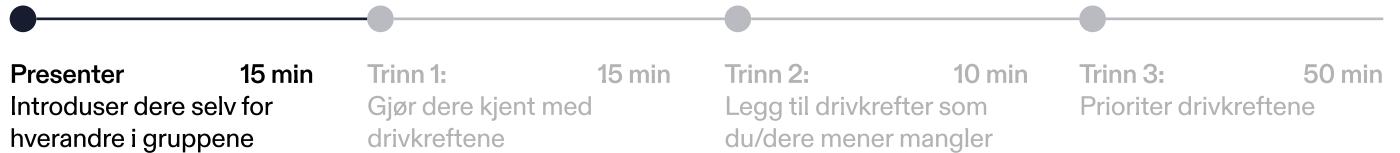
Kritiske usikkerheter

anbefalt varighet

90 min

deres klokkeslett

---:--:--:--

Be deltakerne i din gruppe presentere seg selv ved å svare på de to spørsmålene de har fått tilsendt i forkant av verkstedet:

- Hvilket perspektiv tar du med deg inn i denne samtalen, og hva er det du kjenner på et ansvar for?
- Hva er ditt største håp for framtiden?

Verksted 1

Drivkraftsanalyse

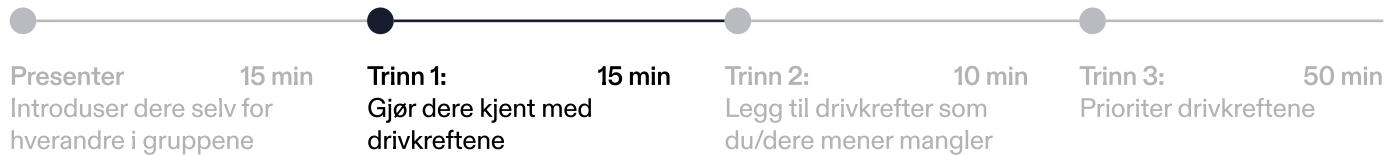
Oppgave 1:

Kritiske usikkerheter

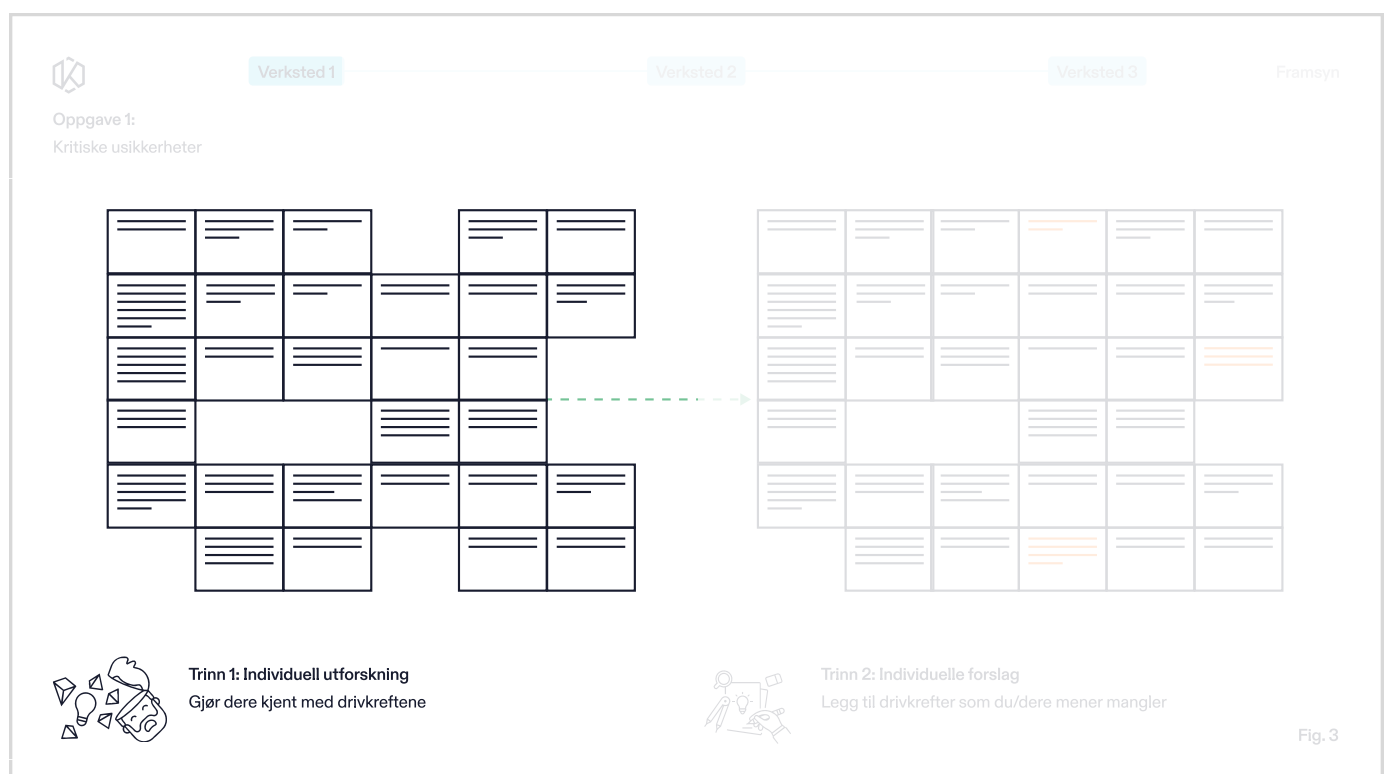
anbefalt varighet

90 min

deres klokkeslett

Be deltakerne studere alle kortene med forhåndsdefinerte drivkrefter som er lagt ut på bordet.

Verksted 1

Drivkraftsanalyse

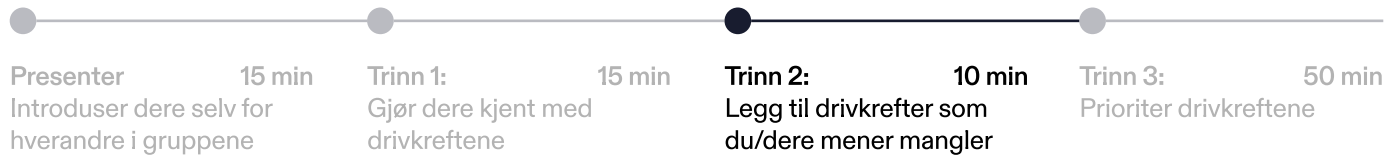
Oppgave 1:

Kritiske usikkerheter

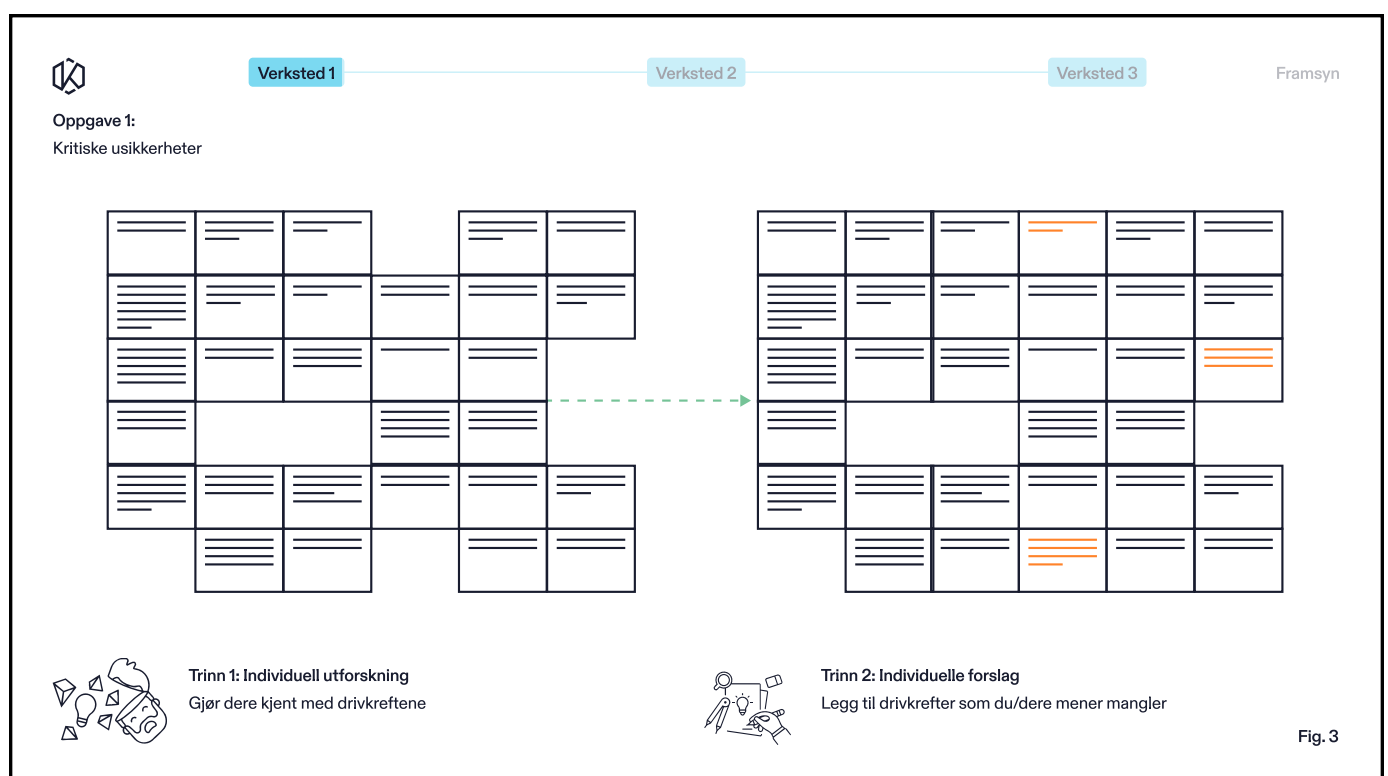
anbefalt varighet

90 min

deres klokkeslett

Be deltakerne tenke gjennom, fra sitt eget ståsted:
Er det er viktige drivkrefter som mangler? Ta gjerne utgangspunkt i trender og signaler dere ser i samtiden.
Skriv eventuelle nye drivkrefter på blanke kort/
klistrelapper og legg dem blant de andre.

Verksted 1

Drivkraftsanalyse

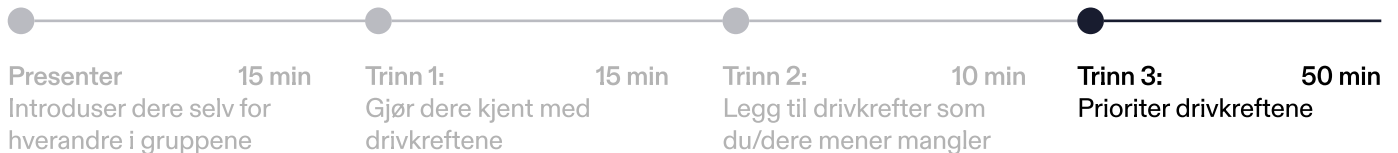
Oppgave 1:

Kritiske usikkerheter

anbefalt varighet

90 min

deres klokkeslett

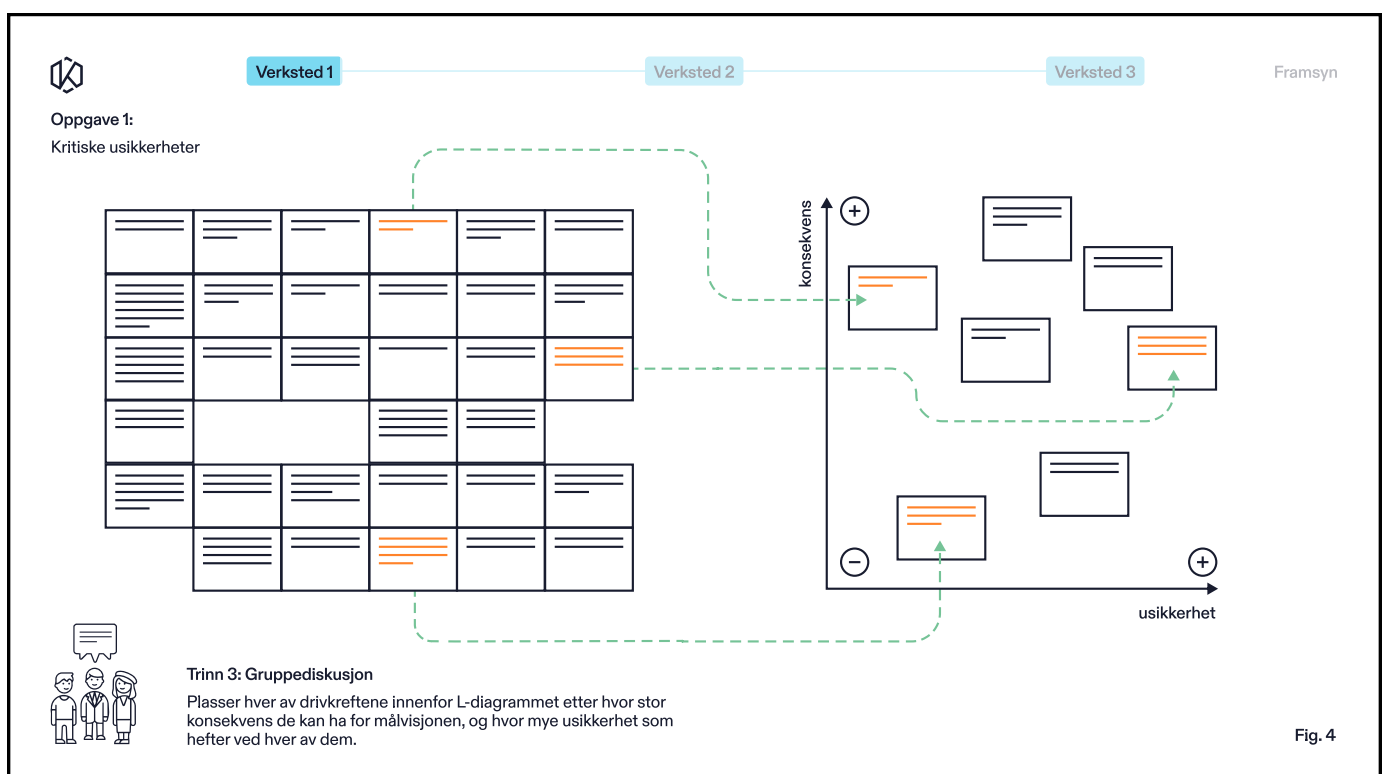
Flytt nå kortene med drivkrefter over i L-diagrammet.

For hvert kort:

Diskuter kort hva drivkraften innebærer, hvilke konsekvenser den kan få for målvisjonen, og hvor usikker utviklingen er.

Plasser kortet i L-diagrammet.

- **X-aksen:** hvor stor usikkerhet det er / hvor lite dere vet om utviklingen (fra liten til stor)
- **Y-aksen:** hvor stor betydning drivkraften kan få for målvisjonen (fra liten til stor).

Verksted 1

Drivkraftsanalyse

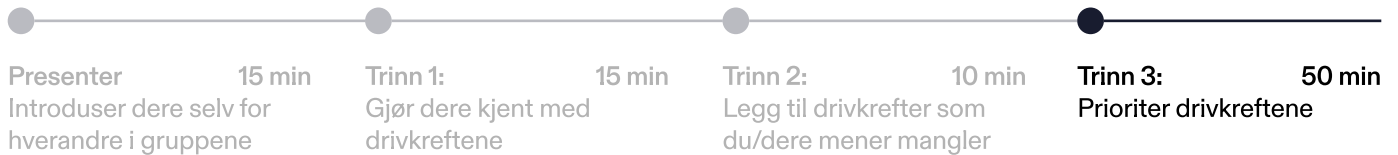
Oppgave 1:

Kritiske usikkerheter

anbefalt varighet

90 min

deres klokkeslett

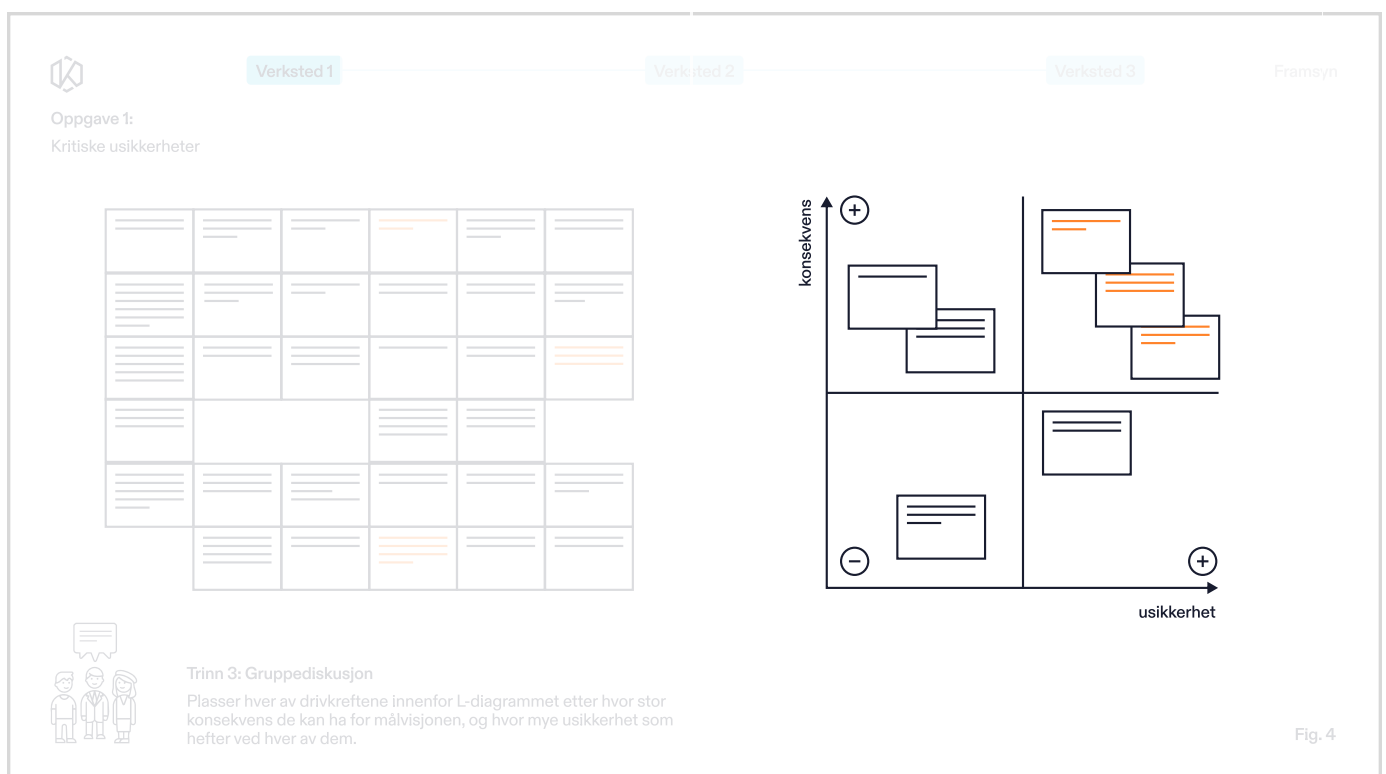

Når alle kortene er flyttet over i L-diagrammet:

- Diskuter hvordan hver drivkraft henger sammen med de andre drivkreftene. Juster plasseringen av kortene i diagrammet der det trengs. Be også gruppen vurdere igjen hvordan hver drivkraft kan påvirke målvisjonen som ble presentert i begynnelsen av verkstedet.

Til slutt i oppgave 1:

- Del L-diagrammet inn i fire like store kvadranter. I øverste høyre hjørne finner dere nå de **kritiske usikkerhetene** – drivkreftene med både størst konsekvens og størst usikkerhet.
- Omtrent fem minutter før delingsrunden ber du gruppen velge en talsperson som kan presentere de foreløpige funnene i plenum.

Verksted 1

Drivkraftsanalyse

Delingsrunde

anbefalt varighet

15 min

deres klokkeslett

---:--:--

Delingsrunde

2-4 min per gruppe

Be én person fra hver gruppe kort presentere de **kritiske usikkerhetene** gruppen har kommet fram til, og reflektere over valgene.

Du kan følge opp med spørsmål som:

- Hvilken drivkraft var det lettest å enes om, når dere vurderte konsekvens og usikkerhet?
- Hvilken drivkraft skapte mest uenighet i gruppen, og hvorfor?
- Hvordan opplevde dere prosessen med å prioritere drivkreftene?

Verksted 1

Drivkraftsanalyse

anbefalt varighet

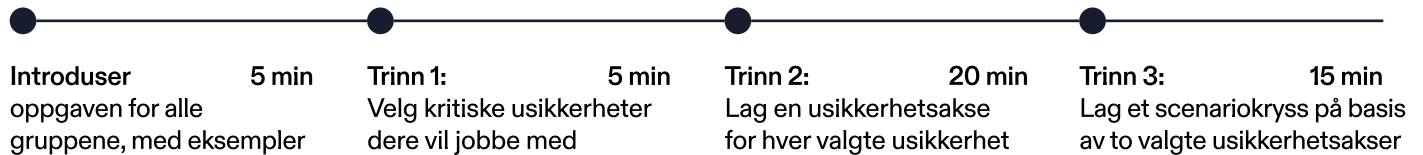
45 min

deres klokkeslett

--:--:--

Oppgave 2:

Usikkerhetsakser

Slik setter dere opp oppgaven:

Ta fram **arbeidsark 3**, som er det grafiske underlaget til denne oppgaven, og monter det over **arbeidsark 1** (den delen av bordet der drivkreftene var plassert i oppgave 1).

Slik går dere fram:

1. Flytt kort/klistrelapper med de kritiske usikkerhetene dere velger, til **midtkolonnen** på **arbeidsark 3**.
2. Bruk kolonnene til høyre og venstre til å pønske på og bestemme mulige utfall for hver kritiske usikkerhet. Skriv enten direkte på arket, eller bruk små klistrelapper.

Mot slutten av oppgaven går dere til det blanke **scenariokrysset** på **arbeidsark 4**. Her markerer dere

- hvilken kritisk usikkerhet som ligger på hver akse
- hvilket utfall som ligger i hver ende av aksene

Dette gjør dere ved å flytte kort/klistrelapper fra **arbeidsark 3**, eller ved å skrive direkte inn på scenariokrysset på **arbeidsark 4**.

Verksted 1

Drivkraftsanalyse

Oppgave 2:

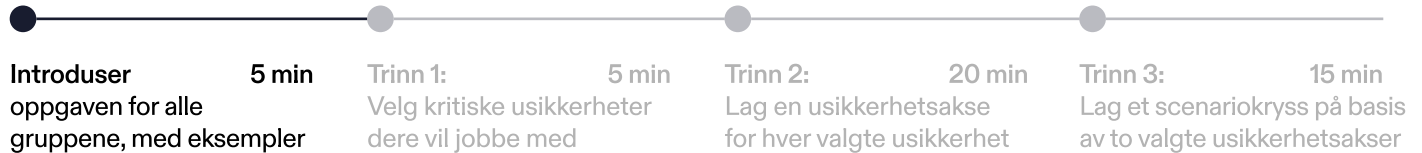
Usikkerhetsakser

anbefalt varighet

45 min

deres klokkeslett

--:--:--

Introduser oppgaven og vis hvordan man bygger en **usikkerhetsakse**, trinn for trinn. Bruk eksemplene i grafikken på de neste sidene, eller egne eksempler du har forberedt på forhånd.

Verksted 1

Drivkraftsanalyse

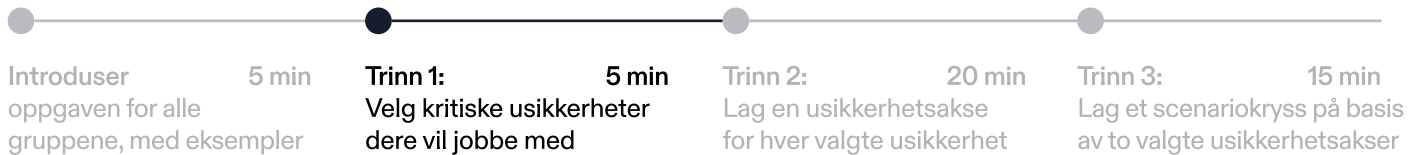
Oppgave 2:

Usikkerhetsakser

anbefalt varighet

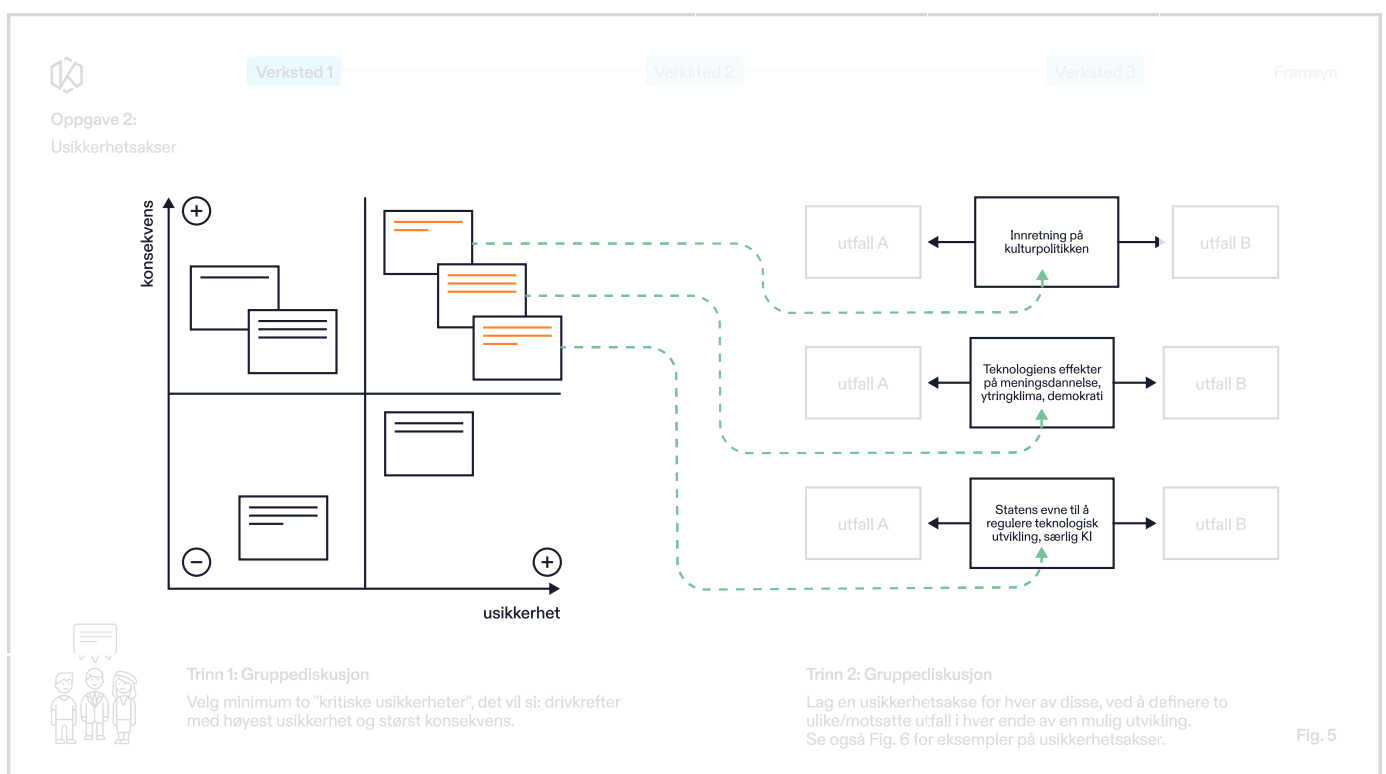
45 min

deres klokkeslett

Be gruppen diskutere og velge minst to kort med **kritiske usikkerheter** (fra øverste høyre hjørne i deres L-diagram) de vil jobbe videre med. Plasser disse kortene i midtkolonnen på arbeidsark 3.

NB! Pass på å velge usikkerheter som er uavhengige av hverandre, det vil si at de ikke står i en direkte årsakssammenheng med hverandre.

Verksted 1

Drivkraftsanalyse

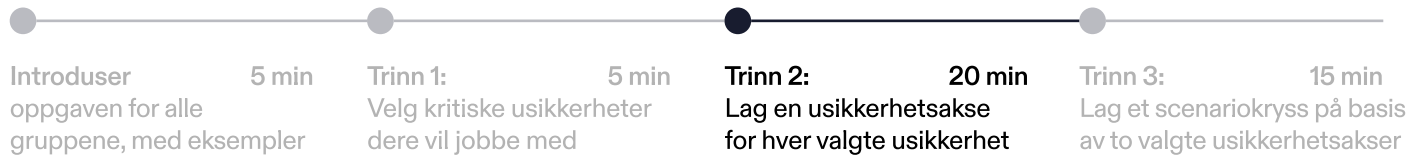
Oppgave 2:

Usikkerhetsakser

anbefalt varighet

45 min

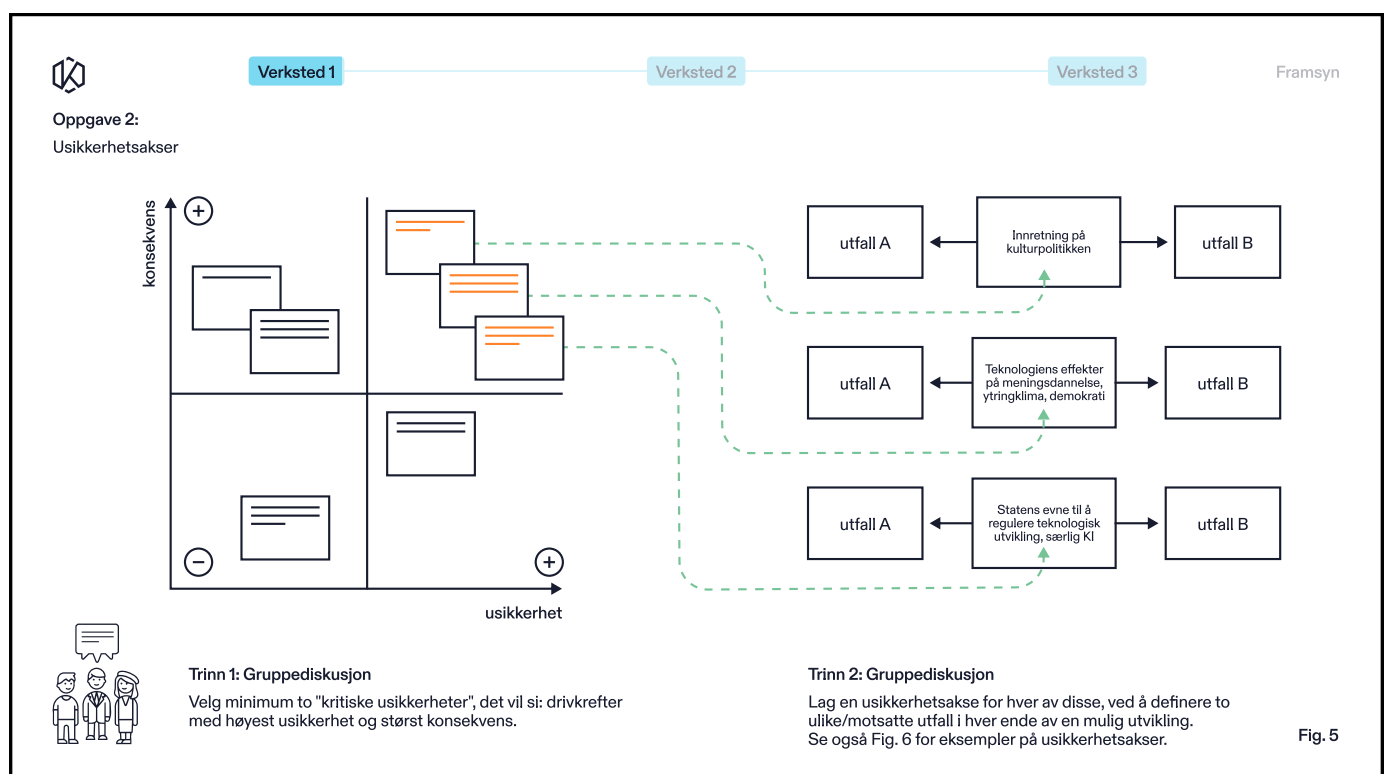
deres klokkeslett

For hver valgte usikkerhet ber du gruppen om å

- beskrive en mulig utvikling som denne drivkraften kan føre til
- formulere to mulige utfall i hver ende av denne utviklingen

Disse to utfallene vil ofte være tydelige motpoler.

Verksted 1

Drivkraftsanalyse

Oppgave 2:

Usikkerhetsakser

anbefalt varighet

45 min

deres klokkeslett

Introduser
oppgaven for alle
gruppene, med eksempler

5 min

Trinn 1:
Velg kritiske usikkerheter
dere vil jobbe med

5 min

Trinn 2:
Lag en usikkerhetsakse
for hver valgte usikkerhet

20 min

Trinn 3:
Lag et scenariokryss på basis
av to valgte usikkerhetsakser

15 min

Når dere har definert minst tre usikkerhetsakser, lar du gruppen teste ulike kombinasjoner av **to** akser om gangen i det blanke **scenariokrysset** på arbeidsark 4.

Vi minner om at aksene i hver kombinasjon **ikke** skal stå i direkte årsakssammenheng med hverandre.

Be deretter gruppen vurdere hvilken kombinasjon som virker mest interessant – eller mest konfliktfylt.

Be til slutt gruppen bli enig om hvilken kombinasjon av usikkerhetsakser de vil jobbe videre med.

Til slutt skal hver gruppe ha ett definert **scenariokryss** som består av to gjensidig uavhengige usikkerhetsakser.

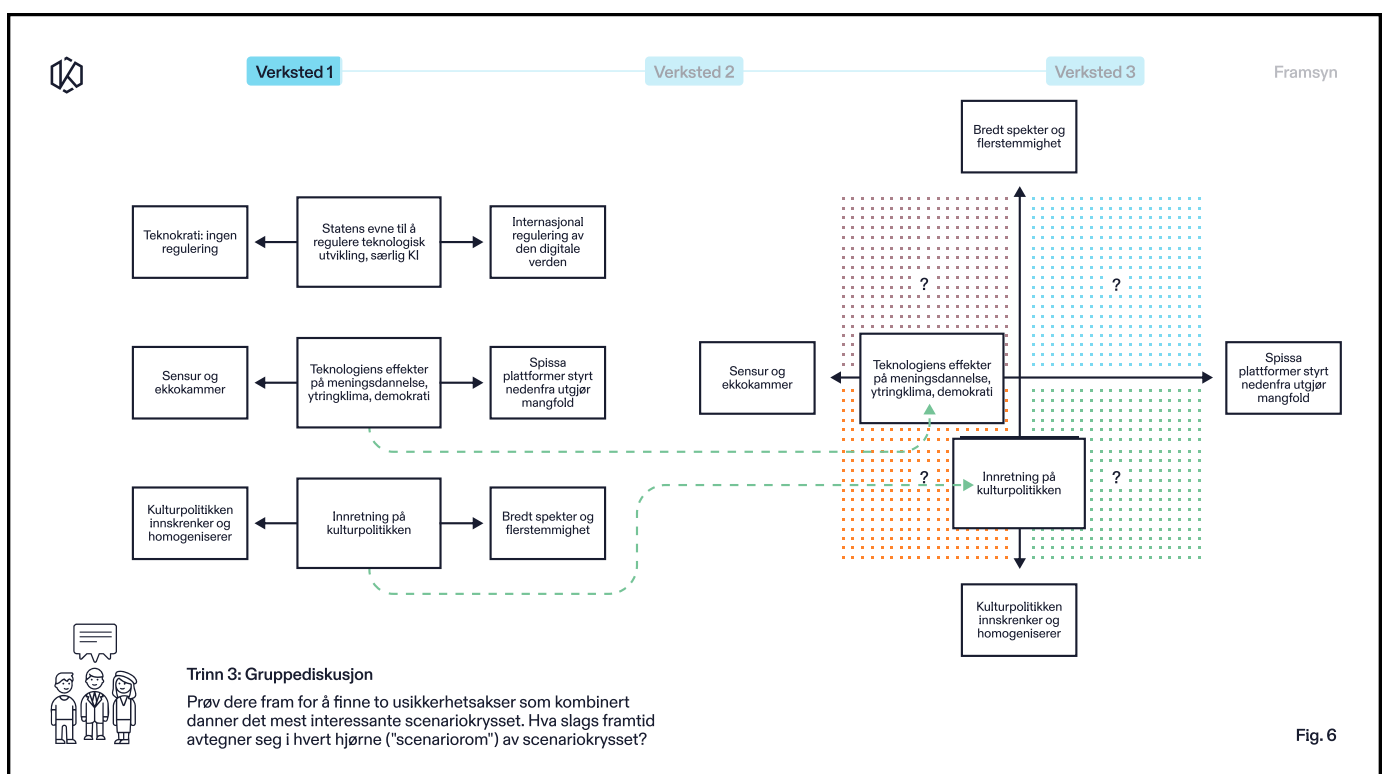

Fig. 6

Verksted 1

Drivkraftsanalyse

anbefalt varighet

45 min

deres klokkeslett

---:--:--

Oppgave 3:

Framtidsoverskrifter

Slik går dere fram:

I denne oppgaven jobber dere i **scenariokrysset** på **arbeidsark 4**. Dere har allerede definert hvilke usikkerhetsakser som danner krysset. Nå skal dere finne ut hva de ulike **scenariorommene** (hvert av de fire hjørnene i krysset) inneholder.

Hver deltaker skriver én eller flere **framtidsoverskrifter** på små klistrelapper og plasserer dem i det scenariorommet de mener overskriften hører hjemme i.

Verksted 1

Drivkraftsanalyse

Oppgave 3:

Framtidsoverskrifter

anbefalt varighet

45 min

deres klokkeslett

Trinn 1:
Sett dere inn i de ulike
scenariommene

5 min

Trinn 2:
Formuler nyhetsoverskrifter fra
framtiden

20 min

Trinn 3:
Diskuter framtidsoverskriftene og
velg en av dem

20 min

Be deltakerne sette seg inn i de ulike **scenariommene** som avtegner seg i hvert hjørne av scenariokrysset, og forestille seg hva som kan skje eller eksistere i disse ulike framtidene.

Be deltakerne hele tiden ha målvisjonen i mente når de forestiller seg situasjoner i de ulike framtidene .

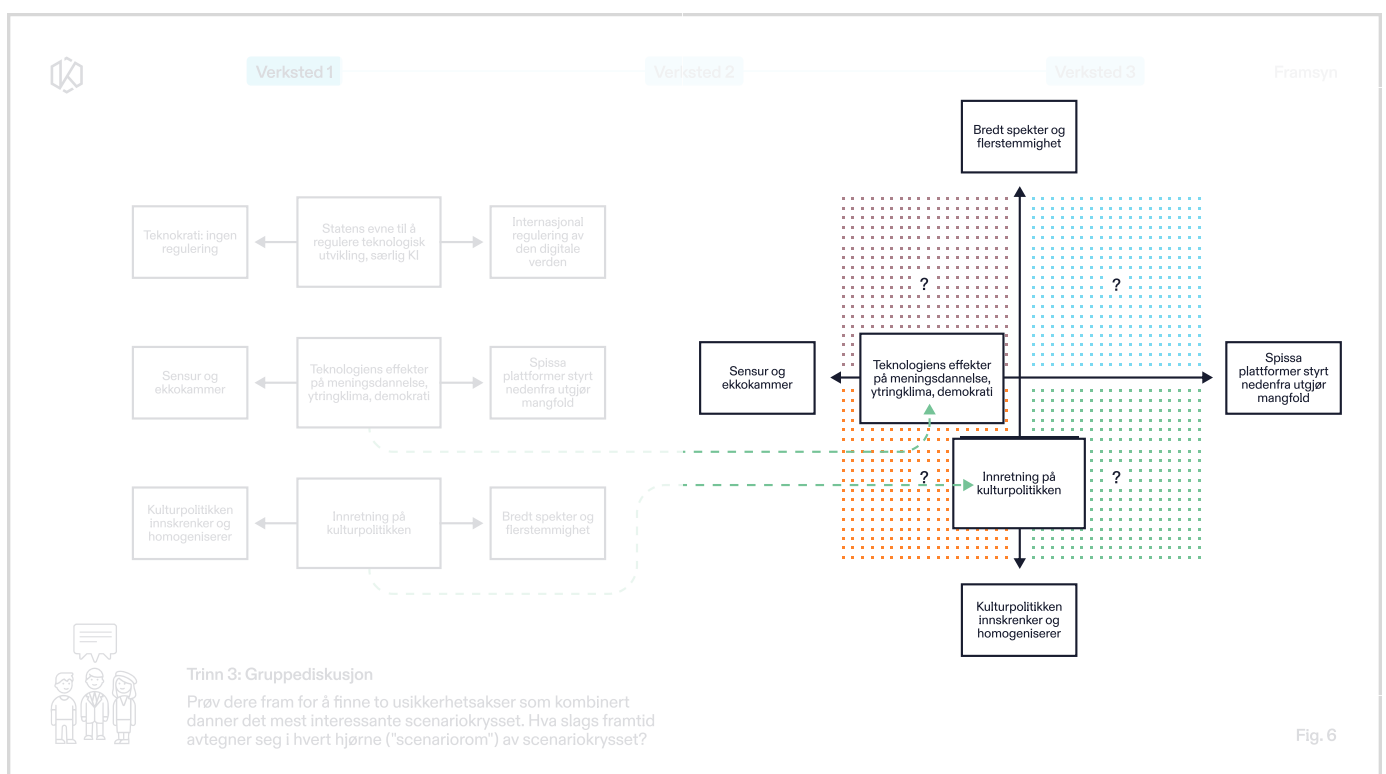

Fig. 6

Verksted 1

Drivkraftsanalyse

Oppgave 3:

Framtidsoverskrifter

anbefalt varighet

45 min

deres klokkeslett

Trinn 1:
Sett dere inn i de ulike
scenariommene

5 min

Trinn 2:
Formuler nyhetsoverskrifter fra
framtiden

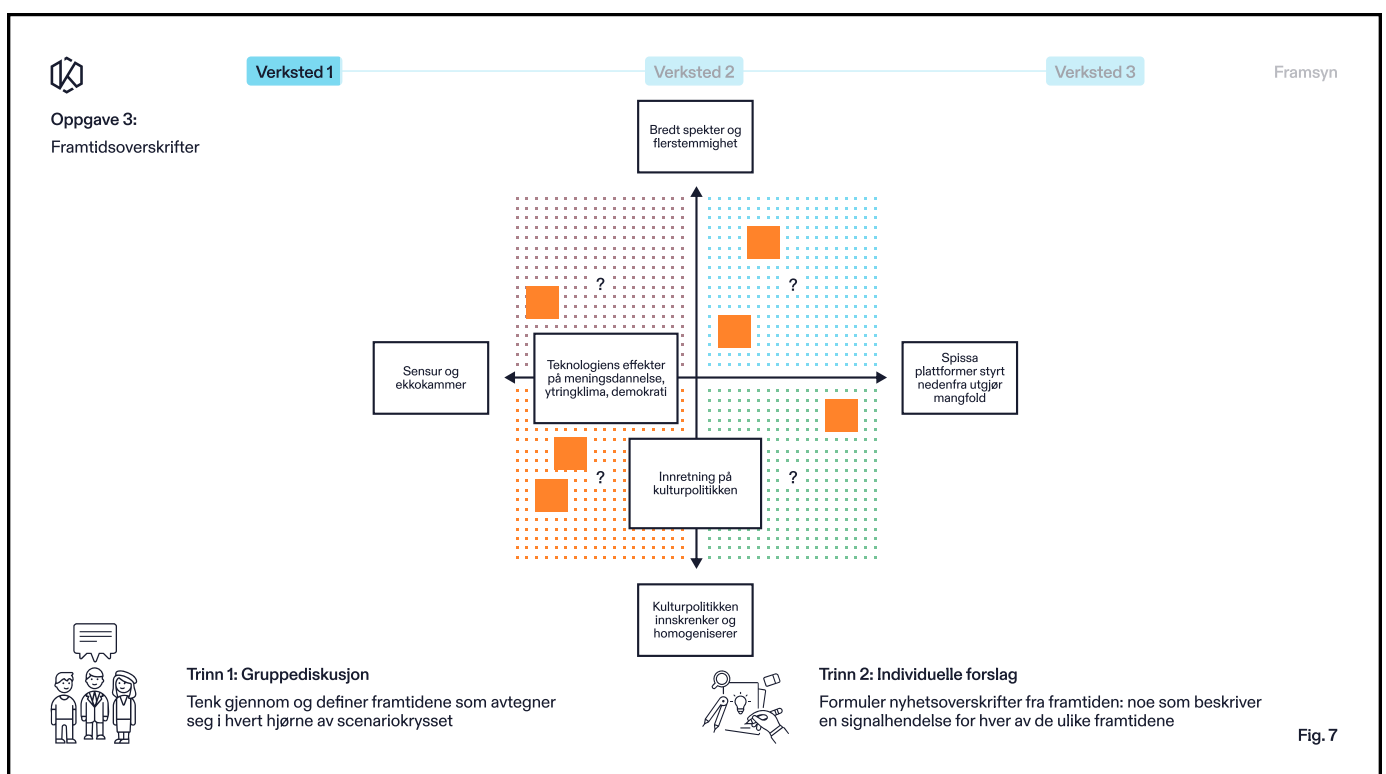
20 min

Trinn 3:
Diskuter framtidsoverskriftene og
velg en av dem

20 min

Be deltakerne sette ord på hva de forestiller seg under de fire ulike framtidsbildene, ved å formulere noen **framtidsoverskrifter**. Dette er nyhetsoverskrifter man vil kunne lese i mediene i hver av disse framtidene.

Framtidsoverskrifter skal være korte formuleringer som også sier noe om hvordan det står til med målvisjonen i det gitte scenariorummet.

Verksted 1

Drivkraftsanalyse

Oppgave 3:

Framtidsoverskrifter

anbefalt varighet

45 min

deres klokkeslett

Trinn 1:
Sett dere inn i de ulike
scenariommene

5 min

Trinn 2:
Formuler nyhetsoverskrifter fra
framtiden

20 min

Trinn 3:
Diskuter framtidsoverskriftene og
velg en av dem

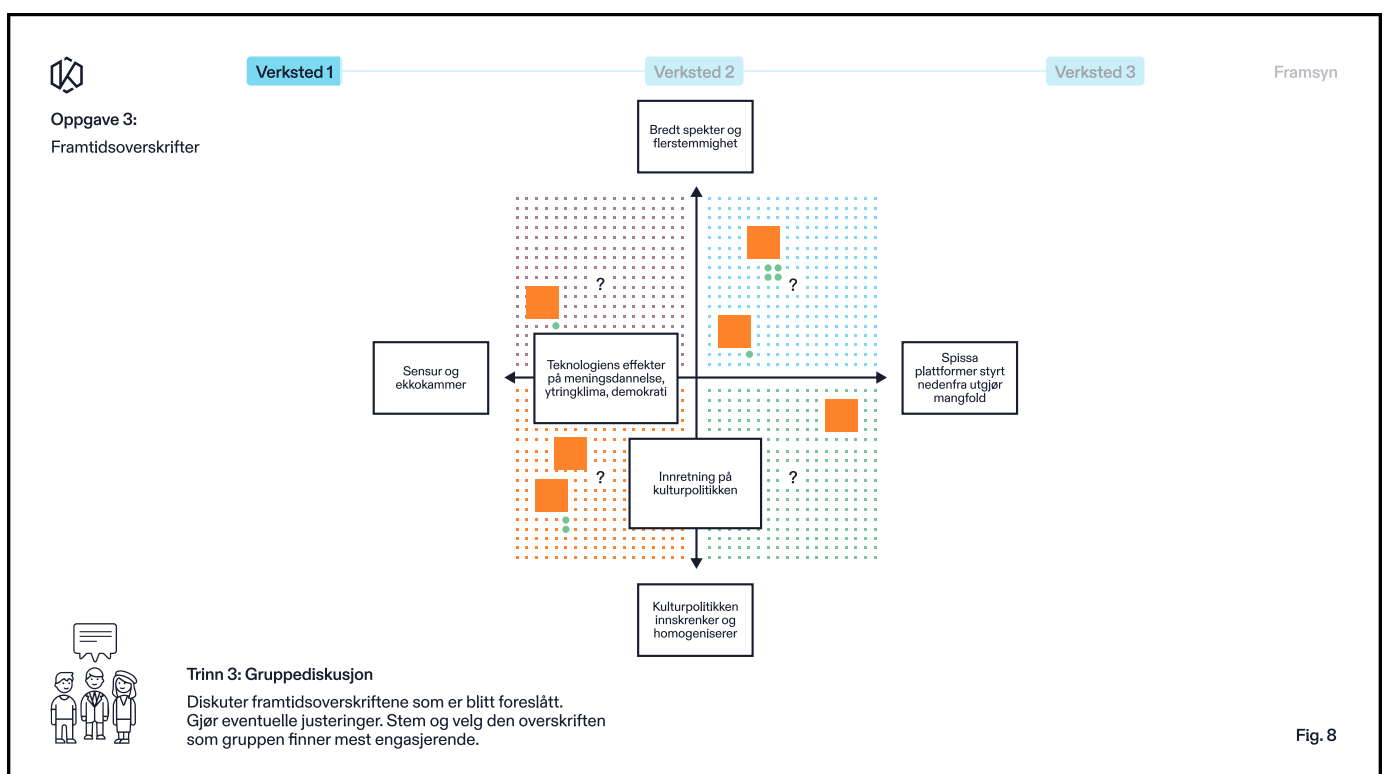
20 min

Sett i gang en diskusjon i gruppen om forslagene som nå ligger på bordet. Hvis det er behov for det, kan du be gruppen enten plote inn flere overskrifter eller finjustere de overskriftene som allerede er foreslått. Be gruppen vurdere hvilken overskrift som er mest engasjerende. Det kan enten peke mot et foretrukket scenario eller mot et uønsket scenario som må forebygges.

Til slutt ber du gruppen stemme og velge den mest engasjerende framtidsoverskriften.

Underveis i denne oppgaven bør du hjelpe gruppen med å

- tenke ut framtidsoverskrifter som sier noe vesentlig om målvisjonen
- prioritere og velge en fruktbar overskrift til slutt

Verksted 1

Drivkraftsanalyse

Delingsrunde

anbefalt varighet

15 min

deres klokkeslett

--:--:--

Pause/delingsrunde
eller gallerirunde

Hvis flere grupper jobber parallelt i verkstedet, kan enten prosjektlederen eller en av fasilitatorene moderere en delingsrunde, eller så kan du oppfordre deltakerne til å gå en runde og se hvilke overskrifter de andre gruppene har laget.

Verksted 1

Drivkraftsanalyse

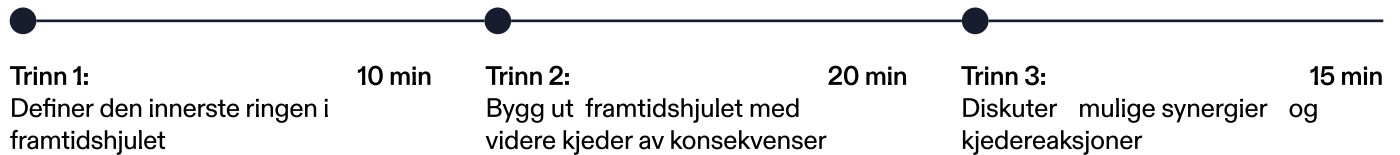
Oppgave 3: Framtidshjul

anbefalt varighet

45 min

deres klokkeslett

--:--:--

Slik går dere fram:

I denne oppgaven jobber dere i **framtidshjulet** på arbeidsark 5.

1. Sett gruppens valgte framtidsoverskrift i midten av hjulet.
2. Noter i ringen rundt hva som skjer på de ulike samfunnsområdene som følge av dette.
3. Fyll deretter ut ringene utover i hjulet med videre konsekvenser, steg for steg.

Verksted 1

Drivkraftsanalyse

Oppgave 3: Framtidshjul

anbefalt varighet

45 min

deres klokkeslett

Trinn 1:
Definer den innerste ringen i
framtidshjulet

10 min

Trinn 2:
Bygg ut framtidshjulet med
videre kjeder av konsekvenser

20 min

Trinn 3:
Diskuter mulige synergier og
kjedereaksjoner

15 min

Plasser gruppens valgte framtidsoverskrift i midten av hjulet.

Be deltakerne sette seg inn i hvilket framtidsbilde, hva slags virkelighet, denne overskriften maner fram.

Få i gang en diskusjon i gruppen om hvilke **konsekvenser** eller **omstendigheter** som kan følge av, eller kan settes i direkte sammenheng med, denne framtidsoverskriften – innenfor henholdsvis samfunn og kultur, teknologi, økonomi, miljø og klima, samt politikk og jus.

Oppgave 4:
Framtidshjul

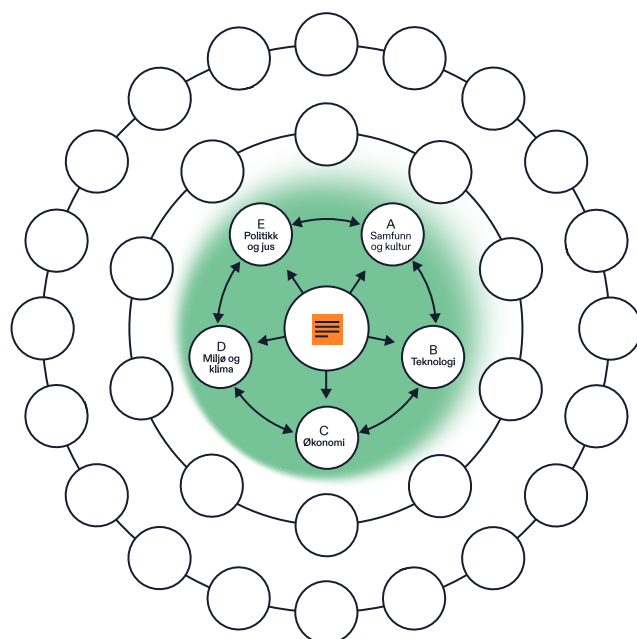
Verksted 1

Verksted 2

Verksted 3

Framsyn

● = Direkte, eller nærmeste konsekvenser

Trinn 1: Gruppediskusjon

Med den valgte framtidsoverskriften som utgangspunkt, definer hva som kan være direkte konsekvenser av de ulike områdene, eller som kjedereaksjoner mellom

Fig. 9

Verksted 1

Drivkraftsanalyse

Oppgave 3: Framtidshjul

anbefalt varighet

45 min

deres klokkeslett

_ _ : _ _ : _ _

Trinn 1:
Definer den innerste ringen i
framtidshjulet

10 min

Trinn 2:
Bygg ut framtidshjulet med
videre kjeder av konsekvenser

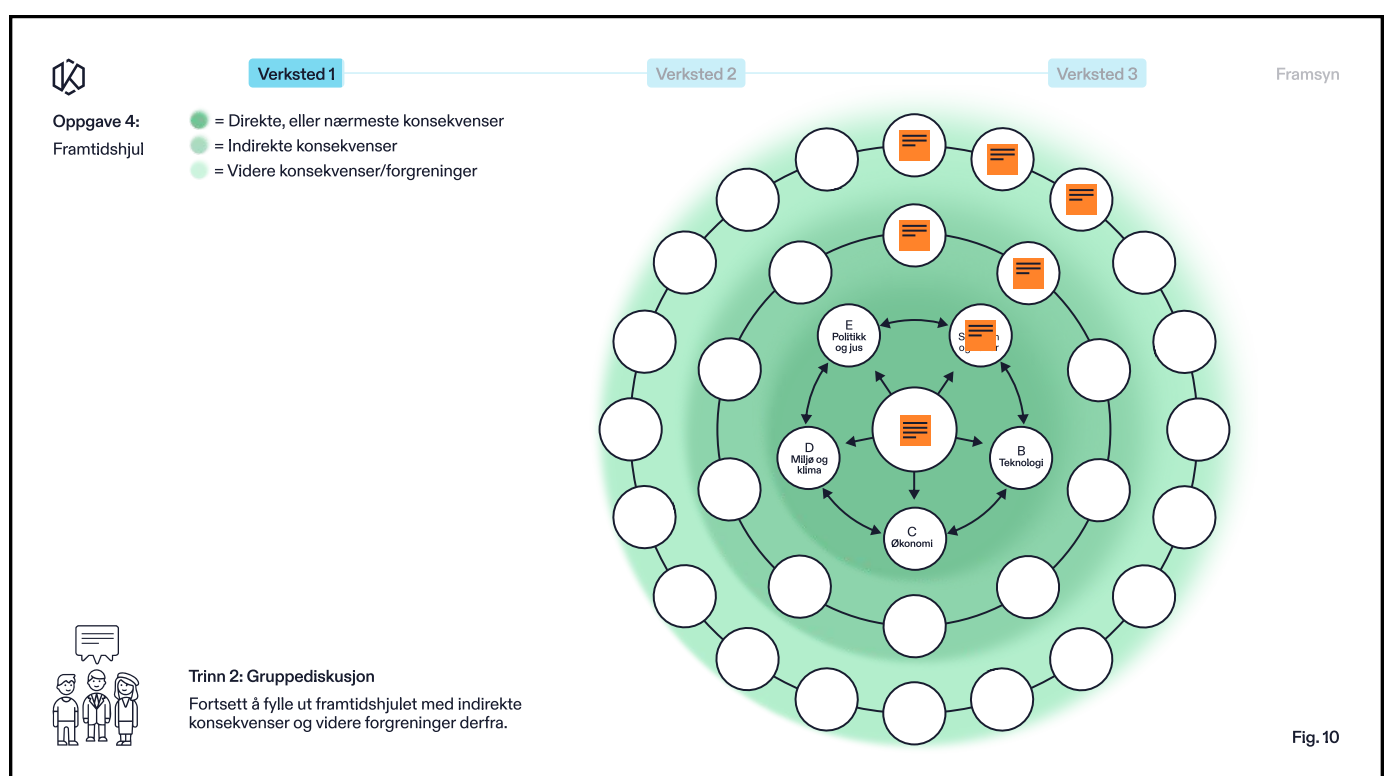
20 min

Trinn 3:
Diskuter mulige synergier og
kjedereaksjoner

15 min

Be gruppen fylle ut resten av framtidshjulet med videre konsekvenser av det de har plottet i den innerste sirkelen. La dem føle seg litt fram først. Be dem også tenke på mulige utviklinger i framtiden med utgangspunkt i **svake endringssignaler** som de kan observere i nåtiden.

Pass på at gruppen ikke hopper over noen ledd i framtidshjulet sitt, men plotter hendelser eller fenomener slik at hver nye hendelse henger sammen med den forrige.

Verksted 1

Drivkraftsanalyse

Oppgave 3: Framtidshjul

anbefalt varighet

45 min

deres klokkeslett

Trinn 1:
Definer den innerste ringen i
framtidshjulet

10 min

Trinn 2:
Bygg ut framtidshjulet med
videre kjeder av konsekvenser

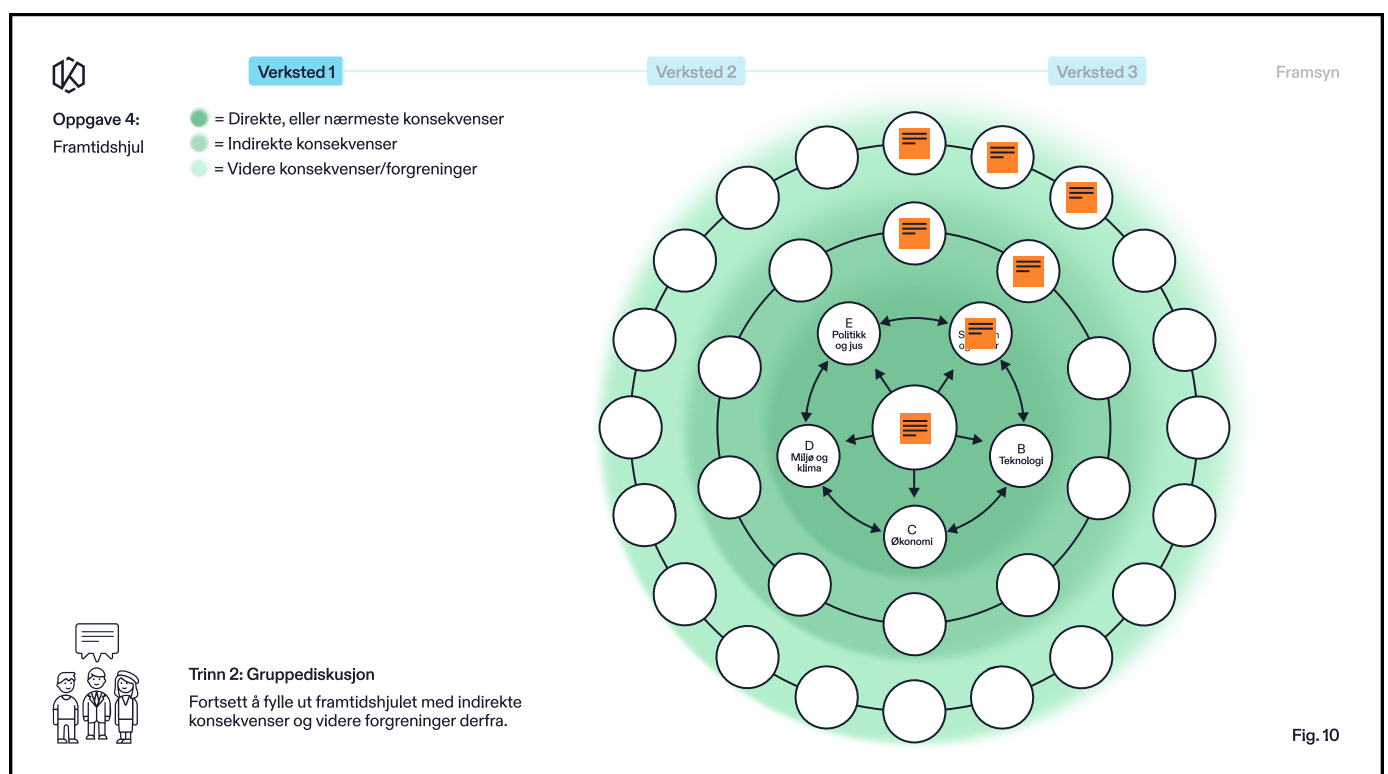
20 min

Trinn 3:
Diskuter mulige synergier og
kjedereaksjoner

15 min

Sett i gang en avsluttende diskusjon. Vis tilbake til målvisjonen, og be gruppen fokusere på hvilke implikasjoner framtiden som gruppen har peilet seg inn på, har for målvisjonen.

Hvilke mulige kjedereaksjoner kan gruppen se for seg, og hvilke synergier kan oppstå mellom de ulike områdene i samfunnsutviklingen, i dette framtidshjulet? Juster elementene i framtidshjulet om nødvendig.

Verksted 1

Drivkraftsanalyse

Avsluttende delingsrunde

anbefalt varighet

15 min

deres klokkeslett

--:--:--

Delingsrunde

Dette er en frivillig, men anbefalt delingsrunde, der alle som ønsker det, kan dele sine funn avslutningsvis med resten av verkstedet.

Hver gruppe deler ett utsnitt av sitt framtidshjul, fra overskriften i midten av hjulet og ut i et utvalg av konsekvensene de har plottet inn i framtidshjulet sitt.

Prosjektleder eller en av fasilitatorene modererer og legger til rette for en diskusjon i plenum ved å trekke forbindelser mellom de ulike gruppene/framtidshjulene.

Verksted 1

Drivkraftsanalyse

Avslutning

anbefalt varighet

5 min

deres klokkeslett

__:__:__

Avslutning

Prosjektleder gir en oppsummering av dagen, takker for innsatsen, og informerer om prosessen videre.